

De soldaat die sterft

Jan D'Haese
(Aalst 1922 – Gent 2005)

Nog maar kort geleden heeft hij “De boer die Sterft” van Karel van de Woestijne gelezen. Wreed schoon vond hij het. En hoe vreemd toch: nu ligt hij zelf te sterven. Niet in de voutekamer, waar de reuk hangt van zurig zweet, maar in een half stukgeschoten kot, ergens verloren aan het front. Ja, die voutekamer. Dat kent hij. Bij een boer van kennis werd hij daar dikwijls ontvangen. Het waren twee trapkes op, in den halven donkeren. Ach voutekamer, voutekamer, voute, gewelf...

140 Ben ik nu zot, denkt hij, of begin ik reeds te ijlen. Gaat mijn verstand weg? Vervloekt. Dat mag niet. Die paar uren die ik te leven heb, wil ik nog kunnen denken. Dat mogen ze mij niet afnemen.

Hij zou het willen uitschreeuwen, maar durft niet. Met die granaatscherven in zijn buik, zal het alleen maar pijn doen, ontzettende pijn. Een schot, scherven van een granaat in buik of longen, dat heeft hij altijd het meest gevreesd. Nu is het zo ver.

Voorzichtig tast hij naar het verband, heel traag en heel behoedzaam, want elke beweging doet hem zeer. Zelfs het denken doet bijna pijn. Het bloed is reeds in dikke klonters op het linnen gestold. Niets aan te doen. Of toch nog? Zolang er leven is, blijft er hoop. Kul natuurlijk. Soldaat is hij en geen kind. Het einde moet hij moedig onder ogen zien. MOED, nog zo'n woord uit de boeken. Wie is er nu eigenlijk moedig aan het front? Als hij den eersten keer in het vuur zat, moest hij gedurig pissen en kakte bijna in zijn broek. Moed, goed voor de gazetten...

Granaatscherven in den buik: een smeerlapperij van eerste goesting. En zelfs nu, ondanks de tergende, wrede pijn laten de luizen hem niet met rust. Dat noemt men nu sterven gelijk een luizigen hond. Wie had het durven denken? Daarvoor moet hij drie jaar universiteit gedaan hebben!

Stukken granaat in den buik. Jules, zijn vriend, heeft het ook gehad, maar

nog erger. De darmen hingen er uit en terwijl hij ze opnieuw op hun plaats trachtte te duwen, vroeg hij een sigaret. Misschien was dat moed, den zo zeer besproken moed.

Och ze weten het immers niet, de labbekakkers en profiteurs. Ze zitten thuis achter de stoof en vechten niet. Woekeren kunnen ze, geld, BLOEDGELD verdienen. Het wordt zwart voor zijn ogen. Zwart, kleur van de dood. Een lijkwagen met zwart en zilver en de doeken over de baar, in de kerk. Niet eens een heldhaftige begrafenis zal hij hebben, met soldaten die de kist dragen en de vlag er over.

Ah dien buik... Vervloekt, en hij heeft dezen morgen nog gegeten, hoewel hij wist dat er een aanval te verwachten was. Ze hebben er anders genoeg over gesproken. Met een buikschot zijt ge verloren, indien ge pas gegeten hebt. Natuurlijk heeft hij niet willen luisteren naar goeden raad. Koppig gelijk een muilezel. Nu ligt hij hier. De erwtjes smaakten anders niet slecht. Nu zou hij geen eten meer willen, alleen drinken.

Dorst, DORST. Zijn tong is gelijk een stuk leer. Een leren tong. Sedert hij soldaat is begrijpt hij dat. Dorst, honger, kou, regen, modder, al die woorden hebben hun speciale betekenis. Ze staan met hoofdletters in de soldatenvocabulaire.

Dien buik toch... Natuurlijk wilden ze hem niets te drinken geven. Verboden, met een stuk granaat in de darmen. Reddeloos verloren. Gegeten juist voor de verwonding. Merde alors...

Eigenlijk gelooft hij niet, dat hij moet sterven. Het kan immers niet. Nog zo jong. Hij heeft niets bereikt van al zijn dromen. Onvervulde verlangens genoeg, maar daarbij is het gebeven. HET KAN NIET! Dat dit zinnetje nu gedurig voor zijn ogen moet dansen:

“Gevallen op het veld van eer.”

Op het veld van eer. Ha ha ha... Oei, wat doet het lachen pijn. Waarom moet een mens nu een buik hebben? Wat is dat een buik? Een rotting waarin granaatscherven en kogels verloren vliegen. Alleen gemaakt om soldaten te pesten en te laten creveren. Een buik uit aarde, dat zou het ideaal zijn. De eerste mens werd immers uit aarde geschapen. In zo'n buik kon een stuk ijzer vliegen. Men zou het er eenvoudigweg uitnemen en er een nieuwe brok klei bijsteken. Een simpele operatie en het spel zou gelopen zijn. En nu?

Aai dien buik... Dien rotbuik... Karel van de Woestijne was een groot schrijver. Zijn boer stierf op een bed in de voutekamer. Hij ligt te creveren op een busseel stro in een kapotgeschoten kot, zonder ruiten, wijl de wind naar binnen zeurt ...

Het regent heel stillekes. Beter gezegd het zevent een beetje." Toe regen, haast u wat. Grootte druppels moeten er komen, in mijn gloeiend gezicht, op mijn lederen tong. Oh regen, heerlijke, zalige regen, ik bid, ik smeeek u?"

Natuurlijk komt er weer niets van. Vervloekte rotregen.

Nog een paar uur te leven misschien en geen dokter, geen brancardier.

De dokter heeft hij zien liggen, met de hersenen uit den kop en de brancardiers? Dood, gekwetst; de rest bezig andere gekwetsten uit de hel te sleuren, kwetsten die kunnen genezen! Oh genezen: de zónne weerzien, de bloemen, Brussel, een bal, vrouwen, moeder...

Zou Anita dien laatsten brief gekregen hebben. Hopelijk zal het niet den ALLERlaatsten zijn. The last but not the least. Zij is echter nog jong en komt er wel overheen. Er zijn tenslotte nog andere mannen. Het doet wel pijn daaraan te denken, doch bijlange niet zo erg als zijn buik, zijn rotbuik. Och, hij kan het haar niet kwalijk nemen, als ze een anderen neemt. Om een gestorven lief kan men niet eeuwig treuren en rouw dragen. Dat hij daar nu zo mild over oordeelt. Jaja, wie veel afziet, vergeeft gemakkelijker. Het klinkt anders goed: gevallen op het veld van eer. Maar ze zien hem niet liggen lijk een schurftigen hond, vol luizen, vol modder en bloed, in dit verdomde kot, in dit scheefgezakte mormel van een huis, in het van godvergeten land. Als dit het veld van eer is?

Anita. Een lief kind, inderdaad. Erg lief. Vijf jaar kent hij haar reeds. Een hele tijd eigenlijk, een heel stuk mensenleven. Boven haar bed hangt een masker, het dodenmasker van l'Inconnue de la Seine. Dat herinnert hij zich. Het leven is wel een paar centen waard, vooral als men vreest het te gaan verliezen. Met dien buik... Maar nee toch. Ze zijn zot! Ze vangen!

Natuurlijk blijft hij leven. Wie sterft als hij drieëntwintig jaar is. Alleen dwazen willen zo vroeg den dood ingaan. Hij niet. Vastklampen moet hij zich, met beide handen aan het leven. OH LEVEN!

En wat zou moeder zeggen? Ze is waarschijnlijk nog een beetje grijzer geworden van de zorgen en de onrust om hem. Oh moederken. Wat een zoetheid haar naam uit te spreken. Het smaakt nog beter dan water.

Wil het nu niet harder gaan regenen? Hoe dikwijls hebben ze den regen vervloekt, wanneer ze dagenlang mestnat waren, verzopen in de modder.

Nu wil het niet regenen. Altijd omgekeerd, wanneer het soldaten betreft. Liever een burger zijn. Leve de burgers dus, de snertburgertjes...

En dien buik... Kunnen ze dien niet wegnemen? Hij zal leven zonder buik. Een hoofd, een borstkas, een beetje heupen, armen en benen, dat is tenslotte meer dan genoeg en origineel tegelijk. Bijna om in een barak op de kermis te gaan staan: RIK DEBAERE, DE MAN ZONDER BUIK, komt en ziet, enig in de wereld.

O buik en zo'n dorst... Leer en bitterheid. Heeft hij ook gal en edik gedronken? Is hij de goede moordenaar? Waar is het plaatje met I.N.R.I. Vergeten natuurlijk. Korporaal haal mij het plaatje met I.N.R.I. Wat, verstaat gij mij niet? Snertvent natuurlijk die korporaal, denkt weer ergens iets op den kop te tikken: een lekker hoentje, of eieren.

De boer van Karel van de Woestijne, die stierf ook. Dat iemand over stervende mensen schrijft, aler hij zelf voor den dood staat. Die boer, hij wou iets zeggen, maar kon niets meer zeggen, want hij was dood. Hoe zal hij er uitzien als hij dood is? Vreselijk lelijk. Het kan niet anders: zit dik onder de modder en een baard van een week. Coiffeur, scheer dezen frontsoldaat even en nadien friction, met Eau de Cologne. Of nee, nee, wacht even, scheer liever wat zeem aan zijn baard, zodat hij eindelijk gelooft dat hij niet zal sterven. Allo, Karel van de Woestijne. Hier Riek Debaere. Zeg man, waar blijven die ogen, oren, smaak, reuk en al die andere gekke dingen uit dat verhaal van dien stervenden boer. Het wordt tijd dat ze mij een bezoek brengen, want het is bijna zo ver. Zet er wat spoed achter. In dezen tijd van modern verkeer moet dat sneller gaan. Laat ze den sneltrein nemen of een vliegtuig, liefst een raketvliegtuig.

Maar dien buik... De boer had niet zulke pijn. Hij stierf zachtekes, gelijk een boer, dicht bij zijn grond, op zijn voutekamer. Ja, Karel van de Woestijne is ook dood, maar hij leeft voort, onsterfelijk in zijn werk, 'même à travers la mort encore'. Waar komt dat vandaan? Ah, hij weet het. Dat staat op het graf van Verhaeren, aan de Schelde, te Sint-Amands. Daar heeft hij nog gezwommen, juist aan den bocht. Piet, een schoolkameraad, was uit die streek. Oh Schelde, Oh Schelde, machtige, prachtige vloed, wees gegroet. Hoe zou het nu zijn, met een meisje in zijn arm langs den dijk, ergens aan de kanten van Bornem. Zot natuurlijk zo'n gedacht wanneer men bijna het hoekje om is.

En niets te drinken en pijn, pijn...

Wat zal er van hem overblijven? Niet veel. Enkele portretten thuis, de woorden van familie, vrienden en kennissen en moeder: "Onze Rik, toen hij nog klein was, onze Rik den laatsten keer met verlof." En tranen en misbaar...

Ai dien buik... De mof die hem dat gelapt heeft, moesten ze levend villen en er peper op strooien. Wie schiet nu een granaat zo, dat de stukken in iemands buik terechtkomen. Nauwelijks te geloven dat een mens zoveel bloed in zijn lijf heeft waarom zijn de mensen geen robots? Er mankeert iets in het

mechanisme en men steekt er een nieuwe veer in. Tout court. Het spel marcheert opnieuw. Nee, spijtig genoeg is hij geen robot. Dat voelt hij aan zijn buik. Bovendien kan hij denken, denken...

Komt er nu toch niemand? Laten ze hem nu werkelijk gelijk een beest creveren? Ai dien buik. Ze schieten nog altijd. Dat zijn die vervloekte granaatwerpers weer. Mitrailleuruses ook en dat, dat zijn onze tanks. Allee jongens, geeft ze er van langs. Doet er voor mij ook een schep bij.

Is hij nu een optimist. Feitelijk moet hij sterven en heeft geen schrik. Of is dat de koorts? Sterven, het hart dat stil valt. Allee toe met uwen flauwen zever. Houd uw bakkes toe. Ze zijn zot. En toch,... dien buik...

DIEN VERVLOEKTEN BUIK.

Als er nog een rechtvaardige God bestaat, kan hij dat niet toelaten. Al lang heeft hij niet meer gebeden en nu wil hij het ook niet doen. Bid dan om niet te moeten sterven, dat is muilentrekkerij. Juist zoals de mensen die nooit naar de kerk gaan, doch als ze een ziekte opdoen graan bewegen. En toch is het wreed te moeten denken dat de dood op uw schouders zit, gelijk een kermisaap. Sterven: nooit geen pinten meer drinken met de vrienden. Frans die zulke schone nu es schildert, Frits met zijn tedere landschappen en Achiel den artist op zijn viool. Speel die Tzigane van Ravel nog eens?

144

Natuurlijk is hij aan het doorslaan. Eigenaardig wat enkele stukken ijzer kunnen teweeg brengen. Het kot rammelt. De moffen schieten terug. Nondedju. Kunnen ze een mens nog niet eens gerust laten sterven? Straks vliegt den helen boel in frut en hij erbij. Requiescat in pace. Ze kennen immers niets van bijbel en ritueel. Het zijn juist zo'n ongelovige honden als de Musulmannen ten tijde der Kruistochten. Maar ze zullen eveneens op hun donder krijgen.

Dien godverschen buik toch... En niets te zuipen. Hij vraagt niet veel. Eén druppelken maar. O geen champagne, maar vulgair water, grachtwater, water uit de goot, uit een plas. Het is hem al gelijk.

Een buikwonde is een rotzaak. Wat zou er eigenlijk getroffen zijn? De darmen, de ingewanden, de maag? Kijken of voelen durft hij niet. Hij waagt zich niet eens het verband met al dat bloed te betasten. Zijn EIGEN BLOED.

Hij wil niet sterven. Hoort ge, HIJ WIL NIET! Daarvoor is hij te jong. Moord zou men dat moeten noemen, misdad. O Barbaren, Is God werkelijk barmhartig, hem zoo te laten afzien, zoo te moeten creveren.

Bloederig schuim staat op zijn lippen, terwijl zijn ogen, wijd open, wild flakkeren. Met schorre stem klaagt en lastert hij. Heel zijn wezen komt in opstand: een mengsel van hoop en wanhoop, van deemoed en razernij, van bittere

ironie en berusting. Opstand tegen den dood. Gevecht om een klein stukje, terwijl het grote gevecht daarbuiten wordt voortgezet.

Zijn buik doet zo'n pijn. Onder zijn buik heeft hij geen gevoel meer. Bezit hij nog wel benen? Het zal wel. Als hij zijn hoofd met grote inspanning een klein stukje opheft, ziet hij den tip van zijn schoen. Gerustgesteld, maar totaal uitgeput zinkt hij opnieuw neer. Hij heeft nog benen. Ondertussen davert het kot, alsof het gaat instorten.

En die dingen, die mensgeworden zintuigen van Karel van de Woestijne's boer zijn nog niet aangekomen. Ik heb nooit mijnen wel gehad, zei de boer. Of toch? Maar hij is geen boer. Hij draagt den naam van soldaat-soldat-soldier. Wat is een soldaat? Een beest dat veel moet afzien, geheel gesteld om te lijden. Dat brengt hem de catechismusles van Paster Mintenaar zaliger in gedachten. Het was een gelukkige tijd.

Zwemmen in zijn bloten flikker en stekelbaarsjes vangen, den bal van de meisjes wegnemen. Tiens, daar was Susanneken bij, zijn eerste liefde. Hij heeft haar ontmoet, wanneer ook weer? Met Kerstdag natuurlijk. Twee kinderen had ze. Het jongste was nog een dutske van enkele maanden. Helemaal rood was ze geworden, toen hij haar een hand had gegeven. Dag Susanne, hoe gaat het? Dag Rik, goed, merci.

Och god, dien buik... Zal het dan nooit eens ophouden? Oh de verdoemde loeders. En geen water, geen druppel, zelfs geen beetje regen meer. Waarom komt er nu niemand? Zijn ze dan allemaal dood? Nee, want er wordt nog over en weer geschoten. Zou er nog iets aan te doen zijn? Stom dat hij vanmorgen moest eten voor een aanval. Muilezel, driedubbele zot. Uw eigen schuld. Wat zou het heerlijk zijn in een hospitaal, dokters en verpleegsters in witte kleren en een bed, weg van dien strobussel. Misschien gaat het allemaal beter voorbij dan hij denkt. Robert heeft beloofd hem te komen halen, maar het duurt zo lang, zo lang... Moest er aan Robert iets overkomen zijn, het ware erger. De man heeft drie kinderen. Tenslotte is hij zelf vrijgezel, al zou hij graag kinderen willen hebben later, zo twee, drie. Anita is er eveneens zot van.

Hoe kunnen ze een mens zo martelen, hem zo laten verrekken? Ach ze kunnen toch niet komen. Iedere man is van voren nodig. Hij heeft Georges dien keer ook zes uren moeten laten liggen. Dat was de grootste smeerlapperij die hij ooit meemaakte. Hij hoort Georges nu nog altijd schreeuwen. En hij moest er van dromen. Nochtans hij is niet week. Velen heeft hij er weten kapot gaan. Maar het is ijselijk een kameraad te zien sterven en niets te kunnen doen.

Met hem gaat het nu juist gelijk. Eigenaardig hoe iemand zijn eigen lot van te voren tegenkomt. En dien buik, dien verdomden, vervloekten gruwelijken buik en die tong van leer, nee van hout, bitter, walgelijk hout.

Hoe zei die Engelse koning dat ook weer? My kingdom for a horse. Nee man, my kingdom for a cup of water.

Wat is dat nu weer? Zijn gedachten vliegen weg. Ze fladderen lijk vogels die in hun wiek getroffen werden, lijk aangeschoten vliegtuigen. Blijft toch hier verzamelen. Hoort ge dan de clairons niet blazen?

Bezwijmt hij, of is dat het einde? Nee het einde niet, HET EINDE NIET. Er is steeds hoop, ook als men granaatscherven in den buik heeft. Scherven wegnemen. Basta. Dokter, neem de scherven weg. Bevel natuurlijk.

Karel van de Woestijne was een groot schrijver en hij schreef over den dood, precies of hij er alles van wist. Wat zou hij geschreven hebben moest hij nu hier liggen, in zijn plaats met granaatscherven in den buik? Helemaal anders toch als van dien boer die sterft. Helemaal anders, daar kan men zeker van zijn. Een soldaat sterft immers niet gelijk een boer.

Zover is het nog niet, HIJ WIL NIET. Hoe dikwijls heeft hij het nu al herhaald? Laat ze lullen, allemaal. Zijn buik opereren en water, dat is voldoende. Kom nu maar gauw, want het stro is ook al kleverig van het bloed. Aai dien buik...

Zijn moeder is een goede vrouw, een modelmoeder en Anita is lief. Ze wil kinderen hebben, een stuk of drie. Hij ook, kinderen die schreeuwen en zingen met hoge stemmetjes. Hij ziet mensen. Dat daar is Frans en in die wazige witte plek zit Achiel. O moeder toch, uw kind is op den dool...

Hoe zei van de Woestijne dat ook weer. Het klonk ongeveer als: En de boer wou nog iets zeggen en hij deed zijn mond open, zijn groten, zwarten mond. Maar hij kon niets meer zeggen, want hij was dood.